

Universitatea de artă și design, Cluj Napoca

Teză de doctorat

Fotografia Veche, partener pentru arta vizuală contemporană

Doctorand:
Molnár Attila

Conducator științific:
prof. univ. dr. Alexandru Alămoreanu

Cluj Napoca, 2013

Rezumat

Fotografia veche are o serie de atuuri pentru aducerea ei în discuție ca re-generare și re-prezentare fie prin instanțele ei de înalt și de popular ale instalării de început în conștiința și practica comunicărilor și reprezentărilor vizuale ale momentelor spațio-temporale ale genezei și actării ei, fie prin transferul de repere ale stării de fizic și metafizic, tehnic, expresiv și emoțional dinspre registrul de mnemonic pasiv social, cultural, și punctual artistic, se arată ca un teritoriu amabil și provocator de afectiv pentru, măcar, orizontul de nostalgie, care este una din sursele și resursele de infuzare energetică, combustională și emoțională a unei stări de prezent și contemporaneitate din intervalul cuprins între conștientul și inconștientul exersat sau subliminal al viziunilor și libidoului uman individual și social, își are, iată, loc și rost în prezentul vizibilului lizibil.

În acest context, activarea unor acțiuni și direcții de promovare ale parteneriatului dinspre fotografia veche și artele vizuale contemporane a făcut, face, și își propune să facă parte, din proiectele de aplicații ale Muzeului Virtual al Fotografiei Vechi din Transilvania.

Teza de doctorat *Fotografia Veche, partener pentru arta vizuală contemporană* este astfel concepută dincolo de motivația ei teoretică și de necesitatea definirii unei platforme conceptuale pentru acțiunile private sau cele ale Muzeului Virtual al Fotografiei Vechi din Transilvania cu privire la tentativele de reintegrare ale fotografiei vechi în exersările și evenimentele artistice ale artelor vizuale contemporane.

Pentru buna desfășurare a cercetărilor și a demersului analitic și sintetic al tezei de doctorat am ales să structurăm construcția și modelarea ei în două părți. Prima parte își propune să abordeze secvențele fenomenologiei pionieratului fotografiei cu impact asupra devenirii, definirii și specificității fotografiei vechi și a relațiilor dintre ea și artele plastice/artele vizuale trecute și petrecute *în și peste timp*.

Partea a doua este dedicată investigării, reperării și promovării atât a elementelor de evidență de real, a relației dintre fotografia veche și artele vizuale contemporane, cât și prezentarea de proiecte desfășurate auctorial sau *cu și de terți*, și de proiecte anticipative puse la dispoziție unor posibile și plauzibile utilizări și utilizatori din registrele, palierele și teritoriile secvențelor și direcțiilor de artă vizuală contemporană.

Aceste două părți sunt secvențializate în capitole, subcapitole și paragrafe, secvențializare necesare unei optime și generoase circumscrieri a problemelor ridicate de

fotografia veche în reperele ei de definire și devenire în relația ei cu pictura și artele plastice în sensul influențelor reciproce și al asumărilor și deosebirilor ca instanțe angajate în reprezentarea vizuală, a fotografiei vechi și a relației cu artele vizuale contemporane.

Introducerea ce are rol și de Argument, identifică și propune trei motivații ale angajării de subiect de teză de doctorat. Cităm: „...De ce am ales cercetarea relației dintre fotografia veche și artele vizuale contemporane?

Avem, cu prioritate, trei motivații și anume: Existența unei raportări ce include repere afective distincte ale mnemonicului în relația secvențelor lui de pasiv și activ cu privire la semnele, semnificările și simbolurile unei oglindiri, perpetuue, retrospective a ființei umane, oglindire și raportare la trecut făcute sub auspiciile unei nostalgii față de varii repere și elemente de valoare socială și culturală, din care se detașează proeminent valorile unei estetici puse sub semnul armoniei, echilibrului, ordinii și clarității expresive și semantice; Elementele de șoc emoțional pe care-l asigură și îl oferă exercițiile de surprinzătoare adecvări și inadecvări ale inserției unui discurs tributar unor repere de anterioritate conceptuală tehnică și expresivă prin inserție și conectare, de varii gradații la acuitatea unui discurs vizual de ulterioritate, respectiv față de declinările de agregare de arte vizuale contemporane; Pasiunea personală pentru secvențele de pionerat ale fotografiei, concretizat în preocupări și demersuri dedicate acesteia de la activitatea de colecționar de artefacte ale fotografiei vechi, la cea de cercetător, investigator și documentator ale acesteia și până la activismul dedicat unei perpetuue îngăduire și inserției ei în actualitatea culturală, menționând în acest sens inițierea „Muzeului virtual al Fotografiei din Transilvania”, cât și inițierea în cadrul acestuia și în afara lui a unor serii de proiecte și workshopuri ce au propus inserția de elemente tehnice, conceptuale și expresive ale fotografiei vechi în actualitatea artelor vizuale contemporane”.

Motivația mai generală a inițierii tezei de doctorat este dată de reflecțiile rolului și rostului fotografiei în lumea umană. Cităm: “Fotografia a însemnat, firesc, ca multe alte apariții așteptate sau neașteptate, apărute surprinzător sau supuse unor lente întru-deveniri (fapte și concepte), un punct crucial în gestionările de reprezentare, înțelegere și deslușire ale ființei umane autonome și a celei sociale.

De la fotografie și prin fotografie lumea este altceva, în bine sau în rău, în libertate și în confiscare manipulative, în deschideri și închideri. Șocul acestei apariții care a schimbat profund lumea umană, fie prin directitudine fie prin extensii și declinări ale în-directitudinii încă persistă”.

Fotografia veche este încă proaspătă și prezentă în mnemonicul activ al omenirii datorită locului pe care îl ocupă în societatea modernă și în cea contemporană, legătara ei,

fotografia contemporană, cât și datorită necesităților umane de a se raporta la un trecut ce-i validează prezentul, ori trecutul locuit de fotografia veche este de regulă amiabil și emoțional, un covârșitor procentaj din imaginile fotografice, din secvențele de început ale fotografiei fiind dedicate fotografiei de familie, deci unor raporte de proximitate protectoare pentru semnele și sensurile spiritului, civilizației, socialului și culturalului uman. Cităm: “În acest context paradoxul cel mai important, în reperiile de angajare a subiectului acestei teze de doctorat este, la modul extins, cel că, încă, fotografia subtil sau vizibil influențează (și desigur este la rândul ei influențată) numeroase reperi legate de cunoașterea și de comportamentul uman individual, și de grup, cultural și social și că, cel mai important, instanțele de început și începuturi ale fotografiei, pe care le numim ca *fotografia veche* amprentează, încă, când subtil, vizibil, când în surprinzătoare conjugări, comportamental uman individual și de grup, în dimensiunile de comunicare, reprezentare, cultural și social”.

Capitolul I se intitulează “Fenomenologia pionerului fotografiei” și angajează o trecere în revistă a deslușirilor cu privire la fotografia ca fenomen de apariție într-un moment dat și favorabil prin reperiile de conjugare de timp-spațiu și social-cultural și ca fenomen de augmentare promoțională. Analiza schimbărilor de paradigmă pe care le aduce apariția și asumarea ei în peisajul social-cultural este însoțită de prezentarea strategiilor și a activismului lui Arago desfășurate în vederea preparării întâlnirii sub auspiciile de noutate cu orizontul favorabil și cel defavorabil, expert și public. Subcapitolul “Nadar și mărturiile despre pioneratul fotografiei și fotografia veche” apelează la memoriile celebrului, din punct de vedere al istoriei fotografiei vechi pe care a însoțit-o pe un lung parcurs, Nadar, personaj polivalent interesat de tot ce este nou, și astfel caracteristic pentru activismul tehnico-științific al sec. XIX. Citatele extinse, din cartea sa “Când eram fotograf” aduc în prim plan și prin cazuistică legată de evoluția fotografiei de început și prin reperiile literale, un limbaj ce reflectă și stilistica dar și gândirea epocii, un element puternic de autenticitate privind tribulațiile instalării fotografiei în reperiile de social și cultural a societății contemporane nașterii și devenirii fotografiei.

Capitolul al doilea este intitulat “Fotografi, ateliere, stiluri în fotografia veche din Transilvania a secolului al XIX-lea și a începutului secolului al XX-lea” și angajează o trecere reperială în revistă a instalării fotografiei în spațiul transilvan, loc de mijloc între vestul și estul european și fiind astfel influențat de co-abitarea de exersări social-culturale, specifice celor două teritorii gestionate de numeroase caracteristici social-culturale-distincte.

Subcapitolele “Pioneratul fotografiei și fotografia veche în Transilvania”, “. Începuturile practicii fotografice, studiourile fotografice din Transilvania” și “Primii fotografi din Transilvania” contabilizează rezultatele cercetării bibliografice datorată unor numeroase surse la care se adaugă elemente de inedit aduse din reperatele de autentic și unicat ale colecției și informațiilor din orizontul personal și din panopia colecțiilor de fotografie și a informațiilor despre ele, din patrimoniul Muzeului Virtual al Fotografiei Vechi din Transilvania. Discursul angajat este raportat la peisajul diacronic al instalării fotografiei în spațiul social cultural cu accentuări reperiale raportate la inserția fotografiei în spațiul public.

Capitolul al treilea intitulat “Pictorul și fotograful Carol Popp de Szathmáry” prezintă diacronic biografia și activitatea personajului liderial exemplar pentru începuturile și vizibilitatea fotografiei în spațiul românesc al sec. al XIX-lea urmărind prezența ca pictor, fotograf și ca personaj vizibil în societatea europeană și românească a lui Carol Popp de Szathmáry, fiind accentuată importanța prezenței sale în momente decisive de schimbare de paradigmă social-politice din Țările Române, Principatele Unite și România, de la unire și domnia lui Ioan Cuza, la regalitatea dinainte și de după războiul de Independență.

Sunt subliniate primarele cunoscute și recunoscute, cât și cele încă indecise din activitatea profesională a lui Carol Popp de Szathmáry și importanța activității sale pentru statura și vizibilitatea unui prim model exemplar al parteneriatului dintre fotografie și artele plastice și aplicațiile acestora, cât și rolul lui Carol Popp de Szathmáry ca activist cultural și social, și ca ambasador pentru spațiul european și oriental al prezentării și promovării realităților românești. Un subcapitol este destinat prezentării, separate a celorlate reperate de inserție a fotografiei în spațiul românesc urmărindu-se diacronic apariția și evoluția altor fotografi, a atelierelor și studiourilor acestora.

Capitolul al patrulea este intitulat “Influente reciproce între fotografia și artele vizuale în secolul al XIX-lea și XX-lea” și trece în revistă diacronic modelările și transformările de relații, cât și influențele reciproce dintre fotografie și artele frumoase, și mai apoi artele vizuale, cu accent pe tribulațiile acestora în spațiul european. Subcapitolul „Fotografia și artelor vizuale în contextul dintre local și global” aduce în prezentare și dezbateră pentru spațiul românesc al sec. XX-lea în a doua sa jumătate și a începutului de secol XXI a relației dintre global și local și a importanței oferite de aducerea în conștiință și în faptă a rolului și rostului glocalizării ca puncte eficiente între ruptura dintre global și local. Subcapitolul “Fotografia veche, fotografia contemporană, și artele vizuale contemporane” prezintă relația dintre fotografie și artele vizuale din modernism și postmodernism cât și reperaje ale

prezenței fotografiei vechi în relația dintre fotografie și artele vizuale contemporane. Subcapitolul “Fotografia veche și artele vizuale contemporane, studii de caz” identifică și ilustrează secvențe și direcții ale prezenței și relației fotografiei în artele vizuale contemporane în parteneriat cu acestea sau în situație de prezență identitară aliniată artelor vizuale contemporane.

Capitolul cinci intitulat “Fotografia veche, partener pentru artele vizuale contemporane, contribuția personală” prezintă acțiunile și proiectele personale și de drum cât și asocierile teoretice și aplicative dedicate modelărilor și realizărilor de parteneriate dintre fotografia veche și artele vizuale contemporane.

Demersul și discursul tezei de doctorat se încheie cu Concluzii, cu Bibliografie și cu Rezumatul acesteia.